

Posudek na bakalářskou práci

Název: Příběh německé rodiny z Čech – problém stigmatizace.

Autor: Karin Svobodová

Fakulta humanitních studií, Univerzita Karlova, Praha 2012, 73 s.

Karin Svobodová si vybrala pro svoji bakalářskou práci téma česko-německých vztahů. Zvolila si případovou studii tří členů jedné německé rodiny, kteří v dospělosti přesídlili z ČSSR do Spolkové republiky Německo. Jako výzkumnou techniku použila narativní rozhovor.

Klíčovým teoretickým rámcem se stala otázka pocíťovaného stigmatu a možnosti jeho překonání právě v důsledku jejich přestěhování do německého prostoru. Pojmy stigma, předsudek a etnická/národnostní menšina propojila autorka do logického celku, který tvoří zdařilé východisko interpretací autorky. Kromě toho zcela adekvátně autorka zařadila do teoretických východisek i kapitolu, v níž stručně popsala vývoj postavení německého obyvatelstva v Českých zemích. V jejím rámci by mohl býval být ještě zařazen oddíl o vztahu vysídlených Němců k jejich původnímu domovu a o návratech do míst jejich bydliště v ČR, což by autorce pomohlo vygradovat v závěru formulované zjištění, že vůči sociálnímu prostoru v ČR jsou neustále zvažována stigmata, kterými lidé trpěli, proto, že tato společnost pro ně zůstala relevantní. V rámci konzultací jsme však sledovali ústřední linii životního příběhu narátorů, a toto zůstalo stranou (viz níže v posudku).

Položenou výzkumnou otázku, která by měla předcházet popisu výzkumné metodologie, v práci nahrazuje hypotéza. Ta je jasně formulována a jako taková v analýze sledována a v posléze reevokována a vztažena k formulování závěrů. Přesto by práci prospělo, kdyby v úvodních pasážích jasně zaznělo, že výzkum je zaměřen na reflexi pozice členů vybrané německé rodiny v rámci lokálních společností, v nichž se nacházeli, hypotézu předřadit metodologii. Samotná metodologie je přehledná a adekvátní. Někdy však autorka, aby neopakovala informace, které budou následovat se dopouštěla příliš velkých zkratk (např. doba narození informátorů).

Empirickou část pokládám za mimořádně inspirující. Přestože nemohu říci, že by byla absolutně vyčerpávající a dotažená, je v ní obsažen velký potenciál, který celou práci pro mne řadí do skupiny spíše výborných prací. V první řadě lze ocenit data, která autorka získala. Otevřenost narátorů a jejich umění vyprávět není jen jejich charakteristikou, ale odkazuje také na schopnost Karin Svobodové odhadnout věst a koncipovat dobře výzkum. V tomto smyslu vybrala badatelka dobrou výzkumnou techniku a vytvořila takové klima a vztah, že informátoři dovednost vyprávět uplatnili ve prospěch výzkumu. Další devizou práce Karin Svobodové je její schopnost interpretace dat. Zde vyšla z vlastního narativu. Přiznala vyprávěný příběh jako osu interpretace a v rámci ní hledala stigmata, diskreditující atributy, které pro narátory představovaly stigma, tedy pocit vyloučení ze společnosti. V tomto směru informátoři dokonce sami formulovali období svého života právě v závislosti na sociálním kontextu svého života, na okolnostech jejich zařazování a přijetí společností. V rámci nich Karin Svobodová analyzovala narátory uváděné diskreditující atributy, které je činili v jejich očích „nenormálními“. Ukázala velice hezky jak etnicita podmiňovala další diskreditující atributy. Zároveň z práce vystoupilo, jak přestěhování do etnicky homogenní společnosti představovalo odstranění diskreditujících atributů (ovšem ne automaticky ale za součinnosti procesu kultury). Nicméně ve vědomí těchto narátorů potenciální pocit stigmatizace zůstává. To se ukazuje jak ve smyslu celé koncepce jejich narace – (zde relevantní odkaz autorky na

studii E. Hamar), tak ve vztahu k českému prostředí. Zde stojí za povšimnutí, že po změně politických poměrů v r. 1989 však informátori svoji „nenormálnost“ vůči sociálnímu prostoru (lokální společnosti) definují v rovině ekonomické (překonání chudoby) a ne tolik ji deklarují v souvislosti s německou etnicitou (tak se alespoň jeví z předkládaných dat). Vedle této ústřední linie interpretace se v práci ukazuje, že autorka je citlivá na další roviny uvažování o problému. Např. zdůrazňování vazby prostorové a sociální exkluze, nebo postřeh, že narátor se cítil být pod dohledem je mimořádně citlivou analýzou. Právě tyto postřehy, které zůstávají okrajové, vyvolávají otázku, zda práce neměla být strukturována jinak. Např. pracovat pouze se dvěma obdobími a detailně se věnovat diskreditačním atributům a jejich konstruování, chápání a zacházení s nimi. I to by bylo možné. Nicméně každý badatel má právo přistoupit ke svým datům po svém a naopak další roviny analýzy ponechat pro další studie.

Práce má své formální chyby. V soupisu literatury chybí odkaz na text M. Svašek, I. Heroldové, chyba je v soupisu literatury ve jménu badatelky Šanderové nehledě na to, že editorství publikace by mělo být připsáno ještě její kolegyni Šmídové. Odkaz v textu viz výše znamená v předcházejícím textu nikoliv v textu, který následuje, to samé ale opačně ve vztahu k slovu níže.

Práce Karin Svobodové je prací, která vysoce překračuje deskriptivní rovinu. Pracuje s teoretickým rámcem, který ji umožňuje zajímavým způsobem uchopit problematiku pozice německé menšiny v ČR. Obtížnost úkolu, obtížnost zvolené metody zde zvyšují váhu odvedené práce.

Práci doporučuji k obhajobě a hodnotím ji, přes připomínky mnou uvedené, jako výbornou.

V Praze 23. 8. 2012

PhDr. Dana Bittnerová, CSc.